

## Письмові переказ / твір / есе

1. Перевіряється здатність учня / учениці:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (письмово);

б) демонструвати вміння:

- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод з кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);

- урахувувати мету спілкування, адресата мовлення;

- розкривати тему висловлювання;

- виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;

- викладати матеріал логічно, послідовно;

- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;

- додержувати єдності стилю;

в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;

г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:

- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;

- створювати оригінальний текст певного стилю;

- аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;

- викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

2. Перевірка здатності **письмово** переказувати і створювати текст здійснюється фронтально: учням/ученицям пропонується переказати прочитаний учителем (за традиційною методикою або самостійно прочитаний) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

### Переказ / переказ із творчим завданням

Матеріалом для переказу (усного / письмового) можуть бути: текст, що читається вчителем / учителькою, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал з газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо.

Якщо пишеться переказ із творчим завданням, учням/ученицям пропонується, окрім того, також **завдання, що передбачає написання творчої роботи, обов'язково пов'язаної із змістом переказу.**

| Обсяг<br>тексту для<br>переказу<br>Клас | 5-й | 6-й | 7-й | 8-й | 9-й |
|-----------------------------------------|-----|-----|-----|-----|-----|
|                                         |     |     |     |     |     |

|                                                                 |                  |                  |                   |                   |                   |
|-----------------------------------------------------------------|------------------|------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <b>Обсяг тексту для переказу</b>                                | 100–150 слів     | 150–200 слів     | 200–250 слів      | 250–300 слів      | 300–350 слів      |
| <b>Обсяг творчого завдання до переказу, виконаного письмово</b> | 0,3–0,5 сторінок | 0,3–0,5 сторінок | 0,5–0,75 сторінок | 0,5–0,75 сторінок | 0,75–1,0 сторінок |

### Твір

Матеріалом для твору (усного / письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропоновані для окремих учнів/учениць допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

|                                                  |            |            |            |            |            |
|--------------------------------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| <b>Обсяг письмового твору з української мови</b> | <b>5-й</b> | <b>6-й</b> | <b>7-й</b> | <b>8-й</b> | <b>9-й</b> |
| <b>Клас</b>                                      |            |            |            |            |            |
| <b>Кількість сторінок</b>                        | 0,5–1,0    | 1,0–1,5    | 1,5–2,0    | 2,0–2,5    | 2,5–3,0    |

### Есе

Есе (есей) – самостійна творча письмова робота, ознакою якої є особистісний характер сприймання проблеми та її осмислення, невеликий обсяг, вільна композиція, невимушеність та емоційність викладу.

| <b>Види есе: вільне і формальне</b>                                                                                                                                                        | <b>Вільне</b> | <b>Формальне</b>                                                                                                                                                                                                               |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Ознаки:</i><br>невеликий обсяг (7-10 речень);<br>довільна форма і стиль викладу зі збереженням структурованості тексту (вступ, основна частина, висновок);<br>наявність позиції автора. |               | <i>Ознаки:</i><br>обсяг 120-200 слів<br>логічна організація структури:<br>наявність відповідних компонентів (тези, аргументи, приклади, оцінювальні судження, висновки);<br>грунтовність викладу;<br>наявність позиції автора. |

**Вільне есе** обмежене в часі (5 – 10 і 10 – 15 хв). До нього доцільно вдаватися на кожному уроці й на різних етапах його: цілевизначення, закріплення, рефлексії тощо. Для написання формального есе виділяють більше часу: від 20 до 45 хвилин.

**Види формального есе:**

інформаційне (есе-розповідь, есе-визначення, есе-опис); критичне; есе-дослідження (порівняльне есе, есе-протиставлення, есе причини-наслідку, есе-аналіз).

**Вимоги до формального есе**

1. Обсяг – 1 – 2 сторінки тексту (120-200 слів).
2. Есе повинно сприйматися як цілісний твір, ідея якого зрозуміла й чітка.
3. Кожен абзац есе розкриває одну думку.
4. Необхідно писати стисло і ясно. Есе не повинно містити нічого зайвого, має нести лише інформацію, необхідну для розкриття ідеї есе, власної позиції автора.

|                                                             |                                                                                                                                                                                                  |                                  |                                  |                  |
|-------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|------------------|
| посиди автора:                                              |                                                                                                                                                                                                  |                                  |                                  |                  |
| 7-й                                                         | 600– 700                                                                                                                                                                                         | 6– 7                             | 500– 600                         | 5– 6             |
| 8-й                                                         | 700– 800                                                                                                                                                                                         | 7– 8                             | 600– 700                         | 6– 7             |
| 9-й                                                         | 800– 900                                                                                                                                                                                         | 8– 9                             | 700– 800                         | 7– 8             |
| Критерії оцінювання письмових переказів / творів / есе Бали |                                                                                                                                                                                                  | Рівні навчальних досягнень учнів | Мовне оформлення                 | Змістові помилки |
| орфографічні пунктуаційні помилки                           |                                                                                                                                                                                                  |                                  | лексичні, граматичні стилістичні |                  |
| Початковий рівень                                           |                                                                                                                                                                                                  |                                  |                                  |                  |
| 1.                                                          | Побудованому учнем/ученицею тексту бракує зв'язності й цілісності, урізноманітнення потребує лексичне та граматичне оформлення роботи                                                            | 15-16 і більше                   | 13 і більше                      | Окремі речення   |
| 2                                                           | Побудоване учнем/ученицею висловлювання характеризується фрагментарністю, думки викладаються на елементарному рівні; потребує збагачення й урізноманітнення лексика і граматична будова мовлення | 13-14                            | 12                               | Окремі фрагменти |

|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |       |    |               |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|----|---------------|
| 3                      | Учневі/учениці слід працювати над виробленням умінь послідовніше й чіткіше викладати власні думки, дотримуватися змістової та стилістичної єдності висловлювання, потребує збагачення та урізноманітнення лексики й граматична будова висловлювання                                                                                                  | 11-12 | 11 | Менше ½ норми |
| <b>Середній рівень</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |       |    |               |
| 4                      | Висловлювання учня/учениці за обсягом складає дещо більше половини від норми і характеризується певною завершеністю, зв'язністю; розкриття теми має бути повнішим, ґрунтовнішим і послідовнішим; чіткіше мають розрізняватися основна та другорядна інформація; потребує урізноманітнення добір слів, більше має використовуватися авторська лексика | 9-10  | 9  | 7             |
| 5                      | За обсягом робота учня/учениці наближається до норми, загалом є завершеною, тему значною мірою розкрито, проте вона                                                                                                                                                                                                                                  | 7-8   | 8  | 6             |

|                         |                                                                                                                                                                                                                                                            |     |   |   |
|-------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|---|---|
|                         | потребує глибшого висвітлення, має бути виражена основна думка,                                                                                                                                                                                            |     |   |   |
| 6                       | За обсягом висловлювання учня/учениці сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний, але учневі ще слід працювати над умінням самостійно формулювати судження, належно їх аргументувати, точніше добирати слова й синтаксичні конструкції  | 5-6 | 7 | 5 |
| <b>Достатній рівень</b> |                                                                                                                                                                                                                                                            |     |   |   |
| 7                       | Учень/учениця самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, вдало добирає лексичні засоби, але ще має вдосконалювати вміння чітко висвітлювати тему, послідовно її викладати, належно аргументувати основну думку | 4   | 6 | 4 |
| 8                       | Учень/учениця самостійно будує достатньо повне, осмислене висловлювання, загалом ґрунтовно висвітлює тему,                                                                                                                                                 | 3   | 5 | 3 |

|                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                          |          |          |
|-----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|----------|----------|
|                       | добирає переконливі аргументи на їх користь, проте ще має працювати над урізноманітненням словника, граматичного та стилістичного оформлення роботи                                                                                                                                         |                          |          |          |
| 9                     | Учень/учениця самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; вдало добирає лексичні засоби, проте ще має працювати над умінням виразно висловлювати власну позицію і належно її аргументувати                             | <b>1+1<br/>(негруба)</b> | <b>4</b> | <b>2</b> |
| <b>Високий рівень</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                          |          |          |
| 10                    | Учень/учениця самостійно будує послідовний, повний текст, ураховує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на проблему, робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, дотриманням стильової єдності й виразності тексту | <b>1</b>                 | <b>3</b> | <b>1</b> |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                    |          |   |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|----------|---|
| 11 | <p>Учень/учениця самостійно будує послідовний, повний текст, ураховує комунікативне завдання; аргументовано, чітко висловлює власну думку, зіставляє її з думками інших, уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю</p> | <b>1 (негруба)</b> | <b>2</b> | - |
| 12 | <p>Учень/учениця самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою та оформленням висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь</p>                                                                                                                                                                                                                                        | -                  | <b>1</b> | - |

|  |                                                                                                                                         |  |  |  |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|
|  | тієї чи іншої позиції,<br>використовує набуту<br>з різних джерел<br>інформацію для<br>розв'язання певних<br>життєвих проблем;<br>робота |  |  |  |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|